

[Elmquist.]

Det næste spørgsmål bliver da, om det standpunkt, dansk retspraksis her er kommet til, er rigtigt eller ej. Jeg vil gerne gøre nogle enkelte bemærkninger herom. Efter min mening er det absolut rigtigt. Det er efter min mening en god regel at have i et demokratisk samfund, at domsmagtens organer og ikke mindst dens øverste organ har ret til at påse, at lovgivningsmagten holder sig indenfor grundlovens grænser og har ret til at påtale det, hvis lovgivningsmagten ikke gør dette. Det er efter min mening et naturligt værn for borgerne mod et rigsdagsflertals diktatorlignende tilføjelser, og det er, således som det også er fremhævet i de senere års diskussion, en ganske naturlig konsekvens af grundlovens § 94, der fastsætter bestemte kauteler med hensyn til grundlovsændringer gennem kravet om, at når et forslag om grundlovsændring har været vedtaget af 2 rigsdage, skal det ud til vælgerne godkendelse, inden grundlovsændringen kan blive lov. Når grundloven giver denne sikkerhed, dette værn, når der skal så meget til, for at en grundlovsændring kan foretages, manglede det bare, at et tilfældigt flertal i rigsdagen skulle kunne sige: det bryder vi os fejl om, vi fortolker grundloven, som vi finder for godt; det er i åbenbar modstrid med grundlovens bestemmelser, men på dette område er vi suveræne.

Naturligvis bør vi i et demokratisk samfund have domstolene som værn, så at domstolene, hvis det skulle ske, kan sige: nej, det gælder ikke. Der ville ingen mening være i disse krav om godkendelse gennem folkeafstemning, hvis et lille flertal således kunne gøre, hvad det fandt for godt. Det er efter min mening sundt og rigtigt, at vore domstole med Højesteret i spidsen kan våge over borgernes sikkerhed på dette område. Alene det, at det er således, indeholder en advarsel til rigsdagen, hvis et lille flertal skulle få sådanne tilbøjeligheder, og så længe et flertal ikke har tilbøjeligheder i den retning, kan det ikke genere, at domstolene har denne beføjelse.

Til slut skal jeg kun ganske kort berøre den foreliggende sag og spørgsmålet om det foreliggende lovforslags overensstemmelse med grundloven.

Grundlovens § 80 kræver jo, at hensynet til almenvellet skal være afgørende for, om fast ejendom kan kræves afstået. Dette begreb, almenvellet, kan efter min mening ligeså lidt som andre begreber, der er nævnt i grundloven, være et til de forskellige tider uforanderligt begreb. Almen-

vellet kan i dag med rette siges at kræve andre foranstaltninger end for 100 år siden. Almenvellet må være underkastet de forskellige tiders syn på dette, dog naturligvis ikke et vilkårligt syn, men et i tidsforholdene og de rådende samfundsforhold reelt begrundet syn. Dette må domstolene selvfølgelig tage hensyn til i deres bedømmelse, og det har domstolene også hidtil gjort. Således som forholdene har udviklet sig med den stadig stigende befolkning, også på landet, finder jeg, det er fuldtud berettiget at sige, at almenvellet i dag kræver, at alle skal kunne beskæftiges i dette land, og i dag kræver, at der må træffes en sådan ordning, at der også kan blive jord til dem, der ønsker at få jord, vel at mærke samtidig med, at man ikke træder dem, der har jord, for nær og i det hele taget ikke optræder ubilligt overfor dem.

Disse hensyn er efter min mening på en rimelig måde afvejet ved de lovforslag, landstinget nu skal vedtage. Rimeligt hensyn er der vist til de store grundbesiddere og rimeligt hensyn til dem, der ønsker jord, og derfor er der for mig ingen tvivl om, at der i denne lov intet som helst grundlovsstridigt er. En anden sag er naturligvis, at når der er borgere, der mener, det er tilfældet, så skal de have lov at spørge domstolene, så at de kan få domstolenes, og det vil altså sige i sidste instans Højesterets afgørelse for, om lovgivningsmagten er gået udenfor grundlovens rammer. Skulle der ske det, at de får ret hos domstolene, så må rigsdagen selvfølgelig bøje sig derfor. Jeg tror ikke, de får det. Jeg tror ikke, det kan tænkes i det foreliggende tilfælde.

Ud fra de betragtninger, jeg her har anført, kan jeg for mit vedkommende stemme for det foreliggende lovforslag, og jeg kan trygt anbefale ærede medlemmer at stemme for lovforslagets vedtagelse.

Steincke: Jeg vil gerne indlede med en ubetinget kompliment til det ærede medlem. Jeg har ikke før anet, at han kunne være så fortrinlig en defensor for en dårlig sag.

Med hensyn til spørgsmålet om, hvorfor jeg fandt anledning til at gøre disse bemærkninger forleden, vil jeg blot oplyse, at det fra to ærede ordføreres side blev fremstillet som en fuldkommen selvfølge, at enhver borger havde ret til at gå til domstolene i det tilfælde han mente, at man var gået grundloven for nær med hensyn til vedkommende spørgsmål, der interesserede ham. Overfor dette fandt jeg grund til at oplyse det rent faktiske, at der var tvivl om og